

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

13 vtrum inueniatur in malis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

¶ Secundum est, quod dicitur in duplici differentia, quidam praclari, quidam communes. & quod dicitur virtus eius absolute & non boni separantur, virtus tamen boni viri, & praclari eius, eadem est subiecto: quoniam ad virtutem spectat posse & scire bene praclare & subesse, ut ibidem ab Aristotele dicitur. Ratio ergo quare virtus boni viri & principis coeunt, est secundum Aristotelem: quia principis tenet locum rationis praclare simpliciter, & non ad hoc, vel illud particulare. Ad perfectionem autem rationis praclare simpliciter exigitur omnis moralis virtus. Unde etiam bene subesse debet scire, & posse principis alioquin non bene praclat. Cuius autem absolute locum tenet participantis rationem, ut nautae in nauis, cui non est opus, nisi secundum suum officium quod particulare est, bene se habere.

sed prudentia, quae ordinatur ad bonum commune: quae quidem prudentia dicitur secundum communem rationem prudentiam, prout est quaedam ratio recta agibilium. Dicitur autem politica, secundum ordinem ad bonum commune.

AD SECVNDVM dicendum, quod sicut Philosophus dicit. Ad bonum virum pertinet posse bene principari, & bene subijci. Et ideo in virtute boni viri includitur etiam virtus principis: sed virtus principis & subditi differunt specie, sicut etiam virtus viri & mulieris, ut ibidem dicitur.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam diuersi fines, quorum unus ordinatur ad alium, diuersificat speciem habitus, sicut sequitur stris, & militaris, & ciuilibus differunt specie, licet finis unus ordinatur ad finem alteri. Et similiter licet bonum unus ordinatur ad bonum multitudinis, tamen hoc non imedit, quin talis diuersitas faciat habitus differre specie: sed ex hoc sequitur, quod habitus, qui ordinatur ad finem vltimum, sit principior, & imperet alijs habitibus.

ARTICVLVS XII.

Utrum prudentia sit in subditis, an solum in principibus.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia non sit in subditis, sed solum in principibus. Dicitur enim Philosophus in 3. Politicorum quod prudentia sola est propria virtus principis: aliae autem virtutes sunt communes subditorum, & principum: subditi autem non est virtus prudentia, sed opinio vera.

¶ 1. Præ. In 1. Politicorum dicitur, quod seruus omnino non habet quid consiliatiuum, sed prudentia facit bonum consiliatiuum, ut dicitur in 6. Ethicorum. ergo prudentia non competit seruus, seu subditis.

¶ 2. Præ. Prudentia est præceptiua, ut supra dicitur: sed præceptiua non pertinet ad seruus, vel subditos, sed solum ad principes ergo prudentia non est in subditis: sed solum in principibus.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 6. Ethicorum, quod prudentia politicae sunt duae species. Vna quae est legum positio, quae pertinet ad principes, alia quae retinet commune nomen politicae, quae est circa singularia: huius autem singularia peragere, pertinet etiam ad subditos: ergo prudentia non est solum principum, sed et subditorum.

RESPON. Dicendum, quod prudentia in ratione est: regere autem, & gubernare proprie rationis est. & ideo unusquisque in quantum participat

de regimine, & gubernatione, in quantum conuenit sibi habere rationem, & prudentiam. Manifestum est autem quod subditi, in quantum est subditus, & seruus, in quantum est seruus, non est regere & gubernare, sed magis regi & gubernari: & ideo prudentia non est virtus seruus, in quantum est seruus, nec subditi, in quantum est subditus: sed quia quilibet homo in quantum est rationalis, participat aliquid de regimine secundum arbitrium rationis, in quantum conuenit ei prudentiam habere. Unde manifestum est, quod prudentia quidem in principe est ad modum artis architectonicae, ut dicitur in 6. Ethicorum. in subditis autem ad modum artis manu operantis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uerbum Philosophus est intelligendum, per se loquendo, quia prudentia non est virtus subditi, in quantum homo.

AD SECVNDVM Dicendum, quod seruus non habet quid consiliatiuum, in quantum est seruus, sic non est instrumentum Domini: est tamen consiliatiuum, in quantum est animal rationale.

AD TERTIVM Dicendum, quod prudentiam homo non solum participat alijs, sed et sibi ipsi, prout dicitur in 6. Ethicorum. dicitur præcipere inferioribus, uiribus.

ARTICVLVS XIII.

Utrum prudentia possit esse in peccatoribus.

AD DECIMUMTERTIVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia possit esse in peccatoribus. Dicit enim Dominus Lucas 16. Filii huius saeculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt: sed filij huius saeculi sunt peccatores: ergo in peccatoribus potest esse prudentia.

¶ 1. Præ. Fides est nobilior uirtus, quam prudentia: sed fides potest esse in peccatoribus, ergo & prudentia.

¶ 2. Præ. Prudentis hoc opus maxime dicimus, bene consiliari, ut dicitur in 6. Ethicorum: sed multi peccatores sunt boni consilij. ergo multi peccatores habent prudentiam.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 6. Ethicorum. Impossibile est prudentem esse non entem bonum: sed nullus peccator est bonus: ergo nullus peccator est prudens.

RESPON. Dicendum, quod prudentia dicitur tripliciter. Est enim quaedam prudentia falsa, uel per similitudinem dicta. Cum enim prudens sit, qui bene disponit ea, quae sunt agenda propter aliquem bonum finem, ille qui propter malum finem aliqua disponit congruentia illi fini, habet

stinctio non monastica, sed politicae prudentiae est.

¶ Ad obiecta autem in oppositum dicitur, quod subditus, seu seruus non est uel mobile & organum irrationale, sed rationale: & propterea secundum politicam prudentiam ratione obsequi: & seruire debet, & consilij ut ipse sum decet, ne uelut brutum animal exequatur. Et similiter imperare, ne propter iram, ebrietatem, timiditatem, dimittat seruire, sibi ipsi. Et haec inferuntur in 1. 6. c. 8. circa pri. 10. 5. in 1. 10. art. 2. dicitur patet.

¶ Super quæst. quadraginta septima articulum duodecimum tertium.

IN art. 13. dubium occurrit circa illud. Prudentia uera, & perfecta in peccatoribus esse non potest, cum superius dictum sit, quod uirtutes morales acquisite possunt esse sine charitate, ac per hoc in peccatoribus.

¶ Ad hoc dicitur, quod sermo literarum huius formaliter intellectus est uerissimus, & intelligendus est proportionaliter, quod scilicet prudentia infusa non potest esse in peccatoribus simpliciter. Prudentia autem acquisita non potest esse in peccatoribus infra uitae naturalis terminos. Qui enim peccatores sunt in his, quae solo naturali lumine distantur, prudentes non sunt prudentia acquisita: & qui peccatores sunt absolute sine in naturaliter, sine in supernaturaliter notis, prudentia infusa continent: sed memento, quod peccator respectu prudentiae acquisitae, & infusae non eodem modo sumitur, quia unicus actus im prudentiae tollit infusam, non autem acquisitam: & quia Author theologice loquitur de prudentia infusa, & peccatoribus ideo existens in mortali peccato etiam unico, intendere uidetur.

¶ In eodem art. circa prudentiam imperfectam, propter defectum præcepti,

Infr. q. 50. artic. 3. ad 2. & q. 51. artic. ad 3. Et uir. q. 5. artic. 2. cor. & ad 3.

Li. 6. c. 5. circa prin. & c. 7. a med. tom. 5.

Li. 6. c. 12. in fin. tom. 5.

praecepti, nota q̄ defi- cere in praecepto con- tingit dupliciter. Pri- mo deficiendo ab his, quae ita sunt necessa- ria ad finem totius vi- tae, vt sine his finis in- tentio vera non salue- tur: secundo deficien- do ab his, quae oppor- tuna quidem sunt ad finem, & sine eis licet finis intentio saluetur, impeditur tamen illius via horum pri- uatione. Primo mo- do prudentia defice- ret in praecepto sim- pliciter: secundo au- tem modo secundum quid, quia ibi a fine auersio esset, & pecca- tum mortale: hic au- tem circa finem, & ve- nale. Et quia author de defectu simpliciter loquitur, ideo di- xit q̄ prudentia imper- fecta ob defectu. prae- cepti non est, nisi in malis.

In eod. ar. in respon- sione ad secundum, dubium esset, Quo fi- des dicitur in sui ra- tione nō claudere appe- titum recti operis, cum fides sit in intel- lectu moto a volun- tate ad credendum Deo, quod est opus rectum: Sed hoc cessat ex eo, q̄ author hoc loco distinguit rectū opus contra co- gnitionem rectam, & vult prudentiam a fi- de differre in hoc, q̄ ista claudit in se appe- titum recti operis re- ctitudine moris, seu charitatis: illa autem non, licet illa claudat in se appetitum recti operis re- ctitudinali, propter quod si sola cognitio- ne non omnino, sed sic, rectum excluden- do appetitum, consi- stere dicitur.

Super questionis qua- dragesima septime ar- ticulum decimum quar- tum, & decimum sex- tum.

In tribus artic. vl- timis, q. 47. nihil aliud est scribendum, nisi quod pro vltimo, quo. i. passio corrup- pit estimatione pru- dentiae, videre potes quae diffuse scripsim⁹ in praecedenti libro, vbi declarauim⁹, quo modo qualis vniq̄ que est, talis finis ei videtur, & progressu generationis pruden- tia.

r. 2. q. 58 ar. 5. & q. 85, ar. 11. 1.

falsam prudentiam, inquātum il- lud quod accipit pro fine, nō est uere bonum, sed secundum simi- litudinem, sicut dicitur aliquis bo- nus latro. Hoc. n. modo potest se- cundum similitudinem dici pru- dens latro, qui conuenientes uias adinuenit ad latrocinandum: & hmoi est prudentia, de qua Apost. dicit ad Rom. 8. Prudentia carnis mors est, quae. i. finem ultimū con- stituit in delectatione carnis. Secū- da autē prudentia est quidem uera, quia adinuenit uias accommo- datas ad finem uere bonum, sed est imperfecta duplici rōne. Vno mo- do, quia illud bonū, quod accipit pro fine, non est cōmunis finis to- tius humanae uitae, sed alicuius spe- cialis negotii, puta, cū aliquis ad- inuenit uias accommodatas ad ne- goriandum, uel ad nauigandū, dī prudens negotiator, uel nauta. Alio mō, quia desit in principa- li actu prudentiae, puta, cum aliq̄s recte consiliatur, & bene iudicat etiam de his, quae pertinent ad to- tam uitam, sed non efficaciter p̄ce- cipit. Tertia autem prudentia est & uera, & perfecta, quae ad bonum finem totius uitae recte consiliat, iudicat, & praecipit. Et haec sola di- citur prudentia simpliciter, quae in peccatoribus esse non potest: prima autem prudentia est in soli- peccatoribus. Prudentia autem imperfecta est communis bonis, & malis, maximē illa quae est im- perfecta propter finem particula- rem. Nam illa quae est imperfecta p̄ defectum principalis actus, et non est nisi in malis.

Ad PRIMVM ergo dicendū, q̄ illud uerbū Dñi intelligitur de prima prudentia: nō non dī simpli- citer, quod sint prudentes: sed in generatione sua.

Ad SECUNDVM dicendum, quod fides in sui ratione non im- portat aliquam conformitatem ad appetitum rectorum operum, sed rō fidei cōsistit i sola cognitio- ne: sed prudentia importat ordinē ad appetitū rectū, tū q̄a principia prudentiae sūt fines operabiliū, de quibus aliq̄s hēt rectā aestimatio- nem per habitus uirtutum mora- lium, quae faciunt appetitum re- ctum, un prudentia non pōt esse sine uirtutibus moralibus, ut su- pra* ostensum est: tum etiam pru- dentia est preceptiua rectorum o- perum, quod non contingit nisi existente appetitu recto. Vnde fi- des, licet sit nobilior quā pru- dentia propter obiectum, tamen prudentia secundum sui ratio- nem magis repugnat peccato, qd̄ p̄cedit ex peruersitate appetitus.

AD TERTIVM dicendum, q̄ peccatores possunt quidem esse bene consiliatiui ad aliquem finē malum, uel ad aliquod particula- re bonum. Ad finem autē bonū totius uitae non sunt bene consi- liatiui perfecte, quia consilium ad effectum non perdunt. Vñ nō est in eis prudentia, quae se hēt so- lum ad bonum: sed sicut Philo- dicit in 6. Ethic. est in talibus di- notica, i. naturalis industria, quae se hēt ad bonum, & ad malum: uel astutia, quae se habet solum ad malum, quam sup̄at diximus fal- sam prudentiam, uel prudentiam carnis.

ARTICVLVS XIII.

Utrum prudentia sit in omnibus habentibus gratiam.

AD QVARTVM dicendum sic proceditur. Videtur, q̄ prudentia non sit in omnibus habentibus gratiam. Ad prudentiam. n. requiritur industria quaedam, per quam sciant bene providere quae agenda sunt: sed multi habentes gratiam, carent tali industria, ergo non omnes habentes gratiam, ha- bent prudentiam.

¶ 2. Prudens dī, qui est bene consiliatiuus, ut* dictū ē: sed mul- ti habēt gratiā, qui nō sunt bene consiliatiui, sed necesse habēt regi- consilio alieno. ergo non oēs ha- bentes gratiam, habent prudentiā.

¶ 3. Præf. Philofo. dicit in 3. Top. quod iuuenes nō constat cē pru- dentes: sed multi iuuenes habēt gra- tiam, ergo prudentia non inueni- tur in oibus gratiam habentibus.

SED CONTRA est, qd̄ nullus hēt gratiā, nisi sit uirtuosus: sed nullus pōt esse uirtuosus, nisi habeat pru- dentiā: dicit n. * Greg. in 2. Moral. q̄ ceterae uirtutes, nisi ea q̄ appe- tunt, prudenter agant, uirtutes ce- nequaquā pnt. ergo oēs habentes gratiam habent prudentiam.

RESPON. Dicendū, q̄ necesse est uirtutes esse connexas, ita ut unā hēt, oēs habeat, sicut supra* ostensum est. Quicūque autē hēt gratiam, hēt charitatem. Vnde necesse est, quod habeat oēs alias uir- tutes. Et ita cum prudentia sit uir- tus, ut* ostensum est, necesse est, quod habeat prudentiam.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod duplex est industria. Vna quide, quae est sufficiens ad ea quae sunt de- necessitate salutis: & talis industria datur omnibus habentibus gram, quos unctio docet de oibus, ut dī. 1. Ioan. 2. Est autem alia industria plenior, p̄ quā aliquis sibi, & aliis